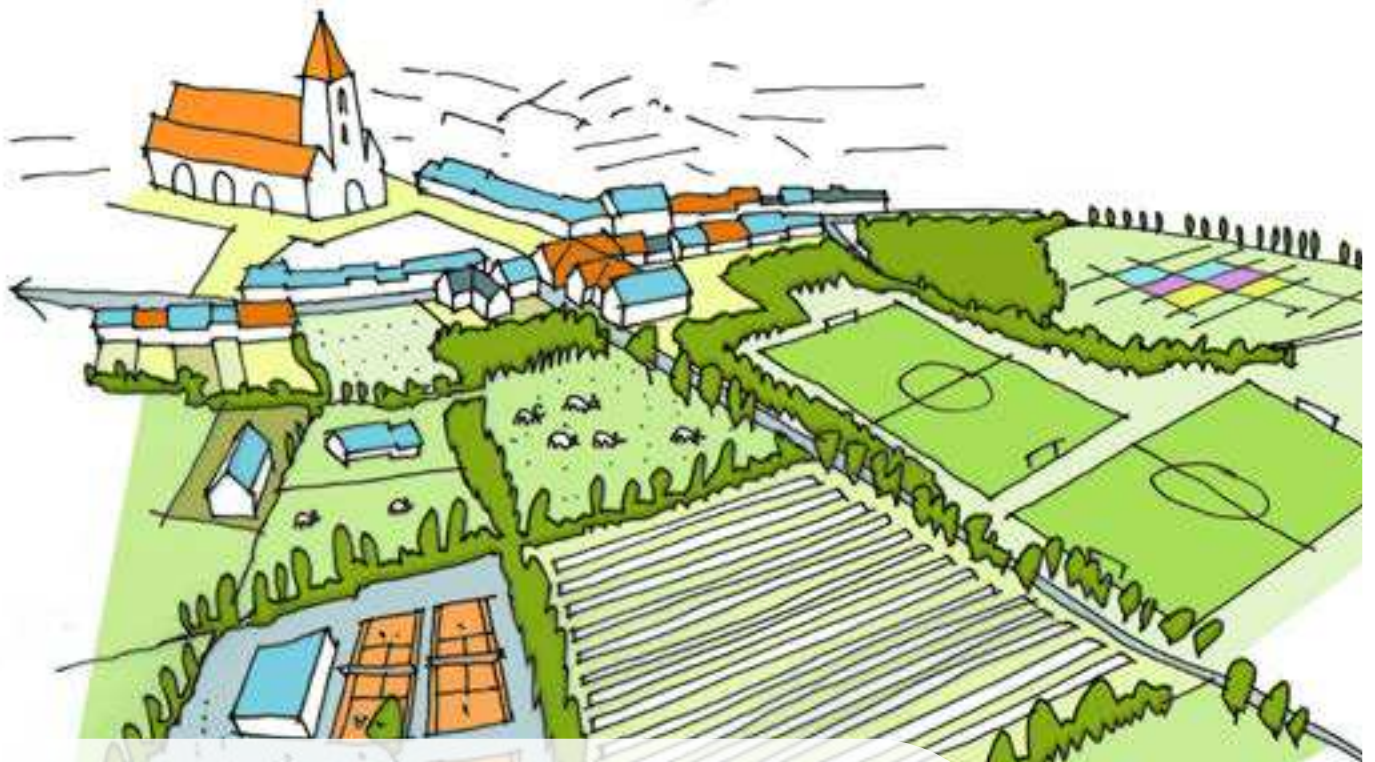

Handreiking zonne-energie

Ruimtelijk ontwerpdocument
voor realisatie zonprojecten

16 juli 2024

Inhoudsopgave

Vooraf

Waarom een nieuwe handreiking	4
Doel en status van de handreiking	4

1. Toelichting beleid: stimuleren en combineren

2. Ruimtelijke ontwerpprincipes

2.1	Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik	9
2.2	Passendheid in of bijdragend aan het landschap: ontwerpprincipes voor ruimtelijke kwaliteit	12
2.3	Beperken en compenseren van de effecten op landschap en ecologie door te investeren in ruimtelijke kwaliteit	22
2.4	Evenwichtige verdeling van lusten en lasten door realisatie van maatschappelijke meerwaarde	28

Vooraf

Waarom een nieuwe handreiking

Bij de ontwikkeling van duurzame energie in de groene omgeving komen verschillende beleidsdoelen van de provincie samen. Provinciaal ruimtelijk beleid geeft mede richting aan de ontwikkeling van duurzame energie met een goede landschappelijke inpassing en maatschappelijke betrokkenheid. Deze handreiking richt zich daarbij specifiek op zonnevelden in de groene ruimte. In de provinciale omgevingsverordening zijn daarvoor regels opgenomen. Vanuit de constatering dat de ambitie voor zon op veld gerealiseerd gaat worden en er voldoende initiatieven in de pijplijn zitten, zijn de regels voor zon op land, conform het coalitieakkoord, in de verordening aangescherpt.

Praktijkervaringen, ervaringen met en evaluatie van toepassing van de oude handreiking, scherper geformuleerd rijksbeleid en een nieuw provinciaal coalitieakkoord en de daarmee samenhangende aangepaste provinciale omgevingsverordening geven aanleiding de handreiking uit 2020 te vervangen. De regels uit de verordening zijn verplicht, de toepassing is maatwerk. Deze handreiking ondersteunt dat maatwerk.

Doel en status van de handreiking

De handreiking is een hulpmiddel voor initiatiefnemers, omwonenden van een zonneveld en voor gemeenten om hen te ondersteunen bij de ruimtelijke afweging voor zonnevelden, bij het ontwerp van een kwalitatief goed zonneveld en bij het gesprek over het realiseren van voldoende en passende kwaliteit. De handreiking is gebaseerd op de regels voor ruimtelijke ontwikkeling en in het bijzonder voor zonnevelden in de provinciale Omgevingsverordening. Onderdelen uit de toelichting bij artikel 4.11.1 van de verordening worden voorzien van uitleg, specificatie van de twee sporen, ontwerpprincipes, maatgevende referenties, inspiratie met goede voorbeelden en aandachtspunten bij de uitvoering. De handreiking bevat geen eigenstandige dwingende bepalingen. De handreiking is daarmee niet vrijblijvend en geeft scherpere aan de toepassing van de verordening. Referenties geven bijvoorbeeld maat aan de kwaliteitsinvestering bij een zonneveld: niet als dwingende norm, wel als vertrekpunt voor maatwerk. Met deze handreiking vervalt de handreiking uit 2020.

1. Toelichting beleid: stimuleren en combineren

De provinciale verordening is vertrekpunt voor deze handreiking

Artikel 4.11. van de provinciale Omgevingsverordening verplicht de toepassing Kwaliteitsimpuls zonnevelden, waaronder de zonneladder.

twee sporen: stimuleren en combineren

Naar aanleiding van ervaringen de afgelopen jaren en het coalitieakkoord is de zonneladder scherper en specifieker gemaakt, wat een striktere toepassing mogelijk maakt. Met de aanscherping vervalt de voorkeursvolgorde, en hanteren we een tweedeling van initiatieven: zoninitiatieven in stedelijke omgeving die we stimuleren en een goede inpassing (spoor 1) en zoninitiatieven in de groene omgeving waarbij we inzetten op combineren (spoor 2).

Stimuleren van:

- de productie van zonne-energie op daken in bebouwd gebied: woningen, bedrijven, agrarische gebouwen, etc.
- het gebruik van te bebouwen gebieden of bruikbare ruimte: ongebruikte gronden, bedrijventerreinen, boven bestaande verhardingen (zoals parkeerterreinen) en geluidswallen, mits goed ingepast in het landschap.
- de productie van zonne-energie op onbebouwde gedeelten van bouwpercelen van (agrarische) bedrijven, voor zover deze gronden niet nodig zijn voor de (agrarische) bedrijfsvoering, tot een maximum oppervlak van 2 hectare aan zonnepanelen en mits goed ingepast in het landschap.
- de productie van zonne-energie in de vorm van kleinschalige installaties voor eigen gebruik (op erven van woningen, mits goed ingepast in het landschap).

Bijvoorbeeld een zonnecarport

Op daken in woonwijken

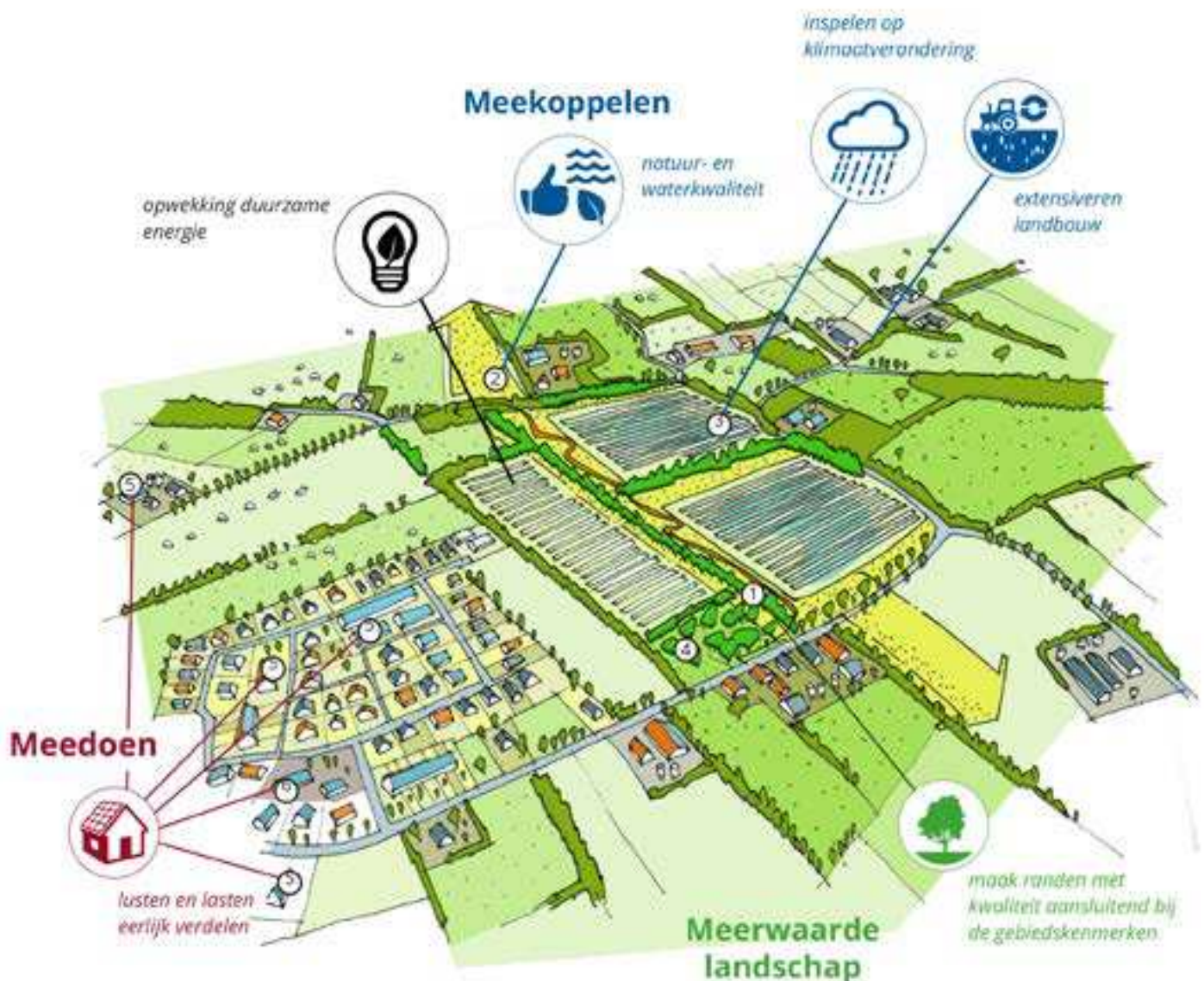
Op bedrijfsdaken

Zon op agrarisch bouwvlak en/of op dak

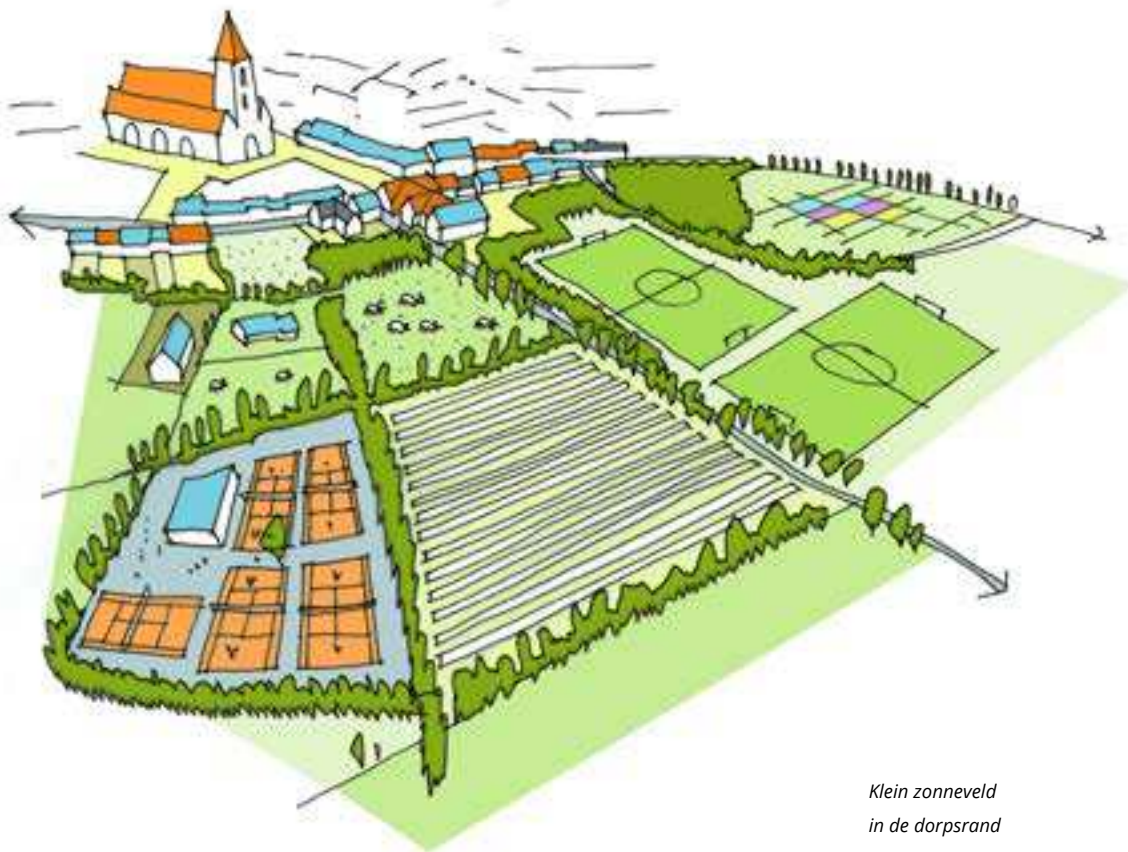
Combineren met:

- Maatschappelijke meerwaarde op gronden in stads- en dorpsranden, tot een maximumoppervlak van 2 hectare aan zonnepanelen en mits goed ingepast in het landschap
- Hoofdinfrastructuur, mits de ontwikkeling past in een samenhangend ontwerp voor het gehele tracé en in afstemming met wegbeheerder.
- Zandwinplassen op het water, mits dit verenigbaar is met de natuur- en recreatiedoelen van deze plassen.

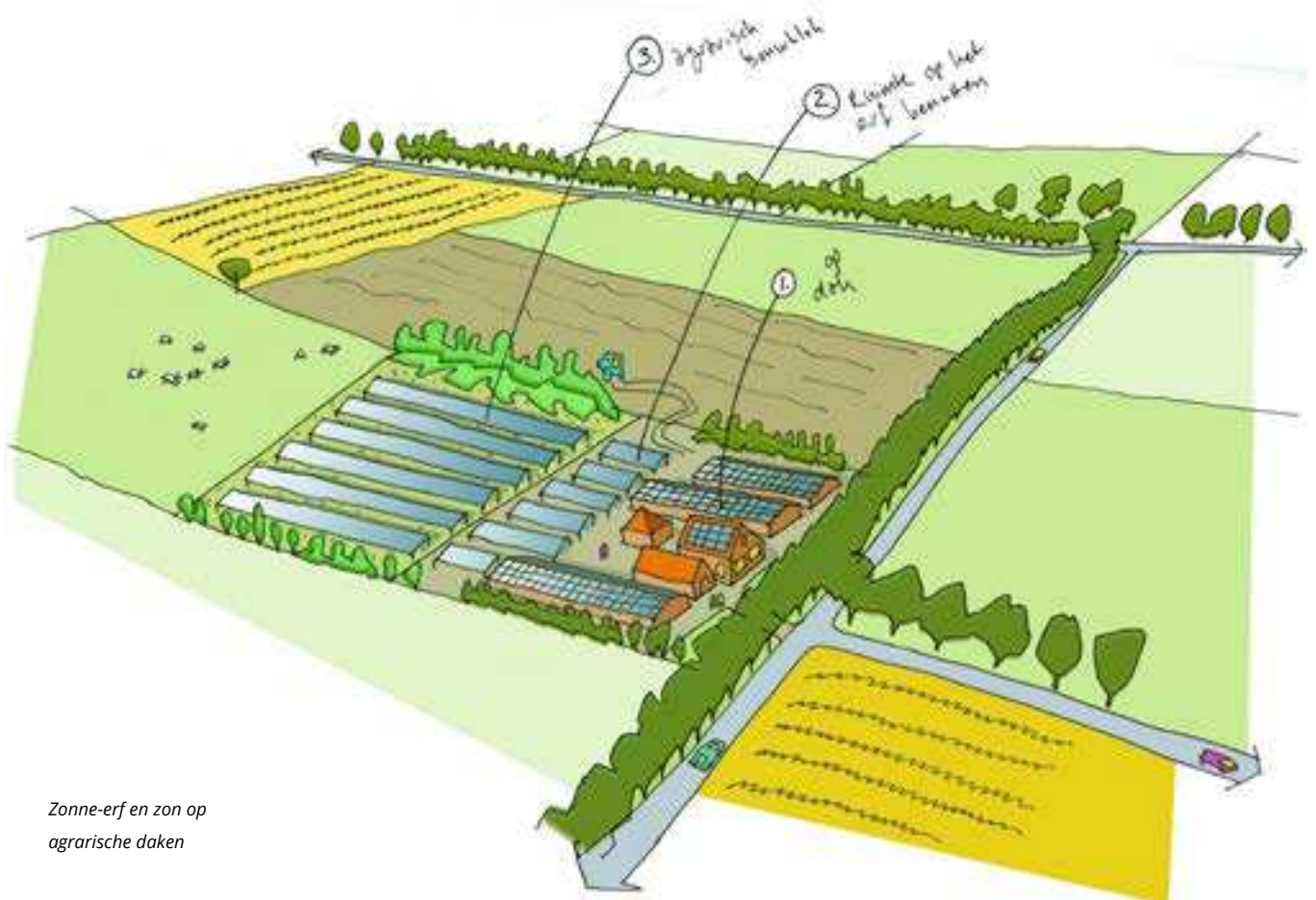

Voorbeelden van combinatie met andere functies:

1. Het herstellen van de oude groenstructuur met nieuwe groenelementen en kruidenrijke zomen en de aanleg van een wandelpad.
2. Combinatie maken met natuur ten behoeve van een ecologische verbinding.
3. Een extensievere opstelling maakt natuurontwikkeling of waterberging tussen en onder panelen mogelijk.
4. Een bomenweide of pluktuin aan de weg geeft direct aanwonenden van het zonnenveld een royale inpassing met kwaliteit.
5. De initiatiefnemer ondersteunt zonnepanelen op daken als sociaal-maatschappelijke meerwaarde.
6. Het buurthuis krijgt middelen van de initiatiefnemers om meer te organiseren voor de gemeenschap.

Klein zonneveld
in de dorpsrand

Zonne-erf en zon op
agrarische daken

In de Omgevingsverordening Overijssel is, voor de groene omgeving, de Kwaliteitsimpuls Zonnevelden opgenomen. Dit beleid geeft ruimte om zonnevelden te ontwikkelen op daarvoor geschikte locaties. Onder de voorwaarde dat daarmee tevens kwaliteit wordt gerealiseerd. Het gaat daarbij om ruimtelijke kwaliteit, sociale kwaliteit, duurzaamheid en gezondheid. Toepassing is aan de orde als projecten in het landelijk gebied worden gerealiseerd. De Kwaliteitsimpuls Zonne-energie is gebaseerd op vier principes uit het provinciaal ruimtelijk beleid:

- Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik.
- Passendheid in of bijdragend aan het landschap.
- Beperken en compenseren van de effecten op landschap en ecologie.
- Evenwichtige verdeling van lusten en lasten door realisatie van maatschappelijke meerwaarde.

De regels uit de verordening zijn verplicht en de principes moeten toegepast worden. De toepassing zelf is maatwerk. Deze handreiking ondersteunt dat maatwerk.

De principes in de praktijk: referenties, aanbevelingen en aandachtspunten

Gemeenten passen de vier principes toe bij het opstellen van ruimtelijk beleid voor zonnevelden. Ze zien er op toe dat initiatieven in voldoende mate invulling geven aan de principes en maken afspraken met initiatiefnemers over de realisatie van kwaliteit en tijdelijkheid. Gemeenten, maar ook initiatiefnemers en omwonenden, kunnen daarbij gebruik maken van onderstaande referenties, aanbevelingen en aandachtspunten.

Het opwekken van zonne-energie op daken, bedrijventerreinen en braakliggende gronden

Combineren van verschillend ruimtegebruik tussen en onder zonnepanelen

2. Ruimtelijke ontwerpprincipes

2.1 Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik

Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik is erop gericht de juiste functies op de juiste plaats met de juiste kwaliteit tot ontwikkeling te laten komen. Dit is één van de ontwerpprincipes die is opgenomen in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en in de Omgevingsvisie Overijssel. Met de zonneladder, zoals verwoord in de vorige paragraaf, en de Kwaliteitsimpuls Zonnevelden is dit concreet gemaakt. Steeds zal een nieuwe ontwikkeling gepaard moeten gaan met versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Zuinig ruimtegebruik betekent ook meervoudig ruimtegebruik. Daarmee kunnen zonnevelden positief bijdragen aan andere opgaven in de groene omgeving. Een bijzondere voorwaarde voor zonnevelden is de tijdelijkheid. Om terugkeer naar oorspronkelijk gebruik mogelijk te maken is er ten slotte in deze paragraaf aandacht voor een gezonde bodem.

Toepassen van het principe van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik

Toepassing van het principe van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik in de groene omgeving betekent voor zonnevelden dat:

- gemeenten aan initiatiefnemers aangeven welke maatschappelijke opgaven voor meervoudig ruimtegebruik relevant zijn in en nabij het plangebied.
- initiatiefnemers actief zoeken naar locaties met en mogelijkheden voor meervoudig ruimtegebruik van de zonneveldlocatie.
- gemeenten afspraken maken met de initiatiefnemer over de tijdelijkheid en over het verwijderen van de installatie na het aflopen van de termijn.

Parkeerterreinen, bedrijventerreinen en industriegebieden met zonnedaken

Een groot aantal maatschappelijke opgaven in het landelijk gebied vraagt de komende jaren ruimte, zoals de transitie naar kringlooplandbouw, klimaatmaatregelen, biodiversiteit en productie van duurzame energie. De ruimte is beperkt, dus het zoveel mogelijk combineren van functies is noodzakelijk. Onder, tussen en rond zonnepanelen is altijd ruimte 'over'. Deze ruimte dient zoveel mogelijk nuttig gebruikt te worden. Nuttig betekent dat meerdere maatschappelijke opgaven worden bediend, naast de energieopgave.

Zonnevelden kunnen een positieve bijdrage leveren aan realisatie van andere opgaven. Een deel van die opgaven in het landelijk gebied is aan een locatie of gebied gebonden. Waterberging is bijvoorbeeld alleen zinvol op lagergelegen plaatsen of in beekdalen. Realisatie van groenblauwe dooradering (netwerk van watergangen en landschapselementen) volgt de landschappelijke structuur en ecologische verbindingen vergroten leefgebieden van specifieke soorten. Zonnevelden worden bij voorkeur en waar mogelijk gecombineerd met deze locatie- of gebiedsgebonden opgaven. Voor opgaven die niet specifiek gebonden zijn aan een locatie zijn er in principe altijd mogelijkheden om die te combineren met zonnevelden. Verbetering van biodiversiteit, koolstofvastlegging in organische stof of een schakel in een circulair landbouwbedrijf zijn daar voorbeelden van. Daarnaast kan het zinvol zijn lokale of regionale wensen te combineren met zonnevelden, zoals recreatieve gebieden, zorgfuncties of stadslandbouw. Bij de plaatsing van een zonneveld op of aansluitend aan het erf is meervoudig ruimtegebruik soms mogelijk in combinatie met de sloop van ongebruikte gebouwen, bijvoorbeeld bij het beëindigen van een agrarisch bedrijf.

Natuur- en landgoedontwikkeling aansluitend aan zonneveld De Herfte

Rondleiding op zonneveld De Herfte

De Herfte, een koppeling van zonnepanelen, horeca en inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt

Zonneveld De Herfte heeft een 'landelijke' uitstraling

Maaien of begrazen kan op zo'n manier dat het ook andere doelen dient. Voor het combineren van functies is vaak een bijzondere vorm van langjarig beheer nodig. Bij de combinatie met biodiversiteit vraagt dat bewuste keuzes in en continuïteit van maa- en/of begrazingsbeheer gericht op optimale condities voor flora en fauna. Ook bijvoorbeeld een goed functionerende waterberging vraagt expliciete keuzes in en uitvoering van beheersmaatregelen.

Een combinatie met natuurontwikkeling onder de panelen

Een impressie van een zonneveld in combinatie met waterberging

Een impressie van een zonneveld in combinatie met tuinbouw

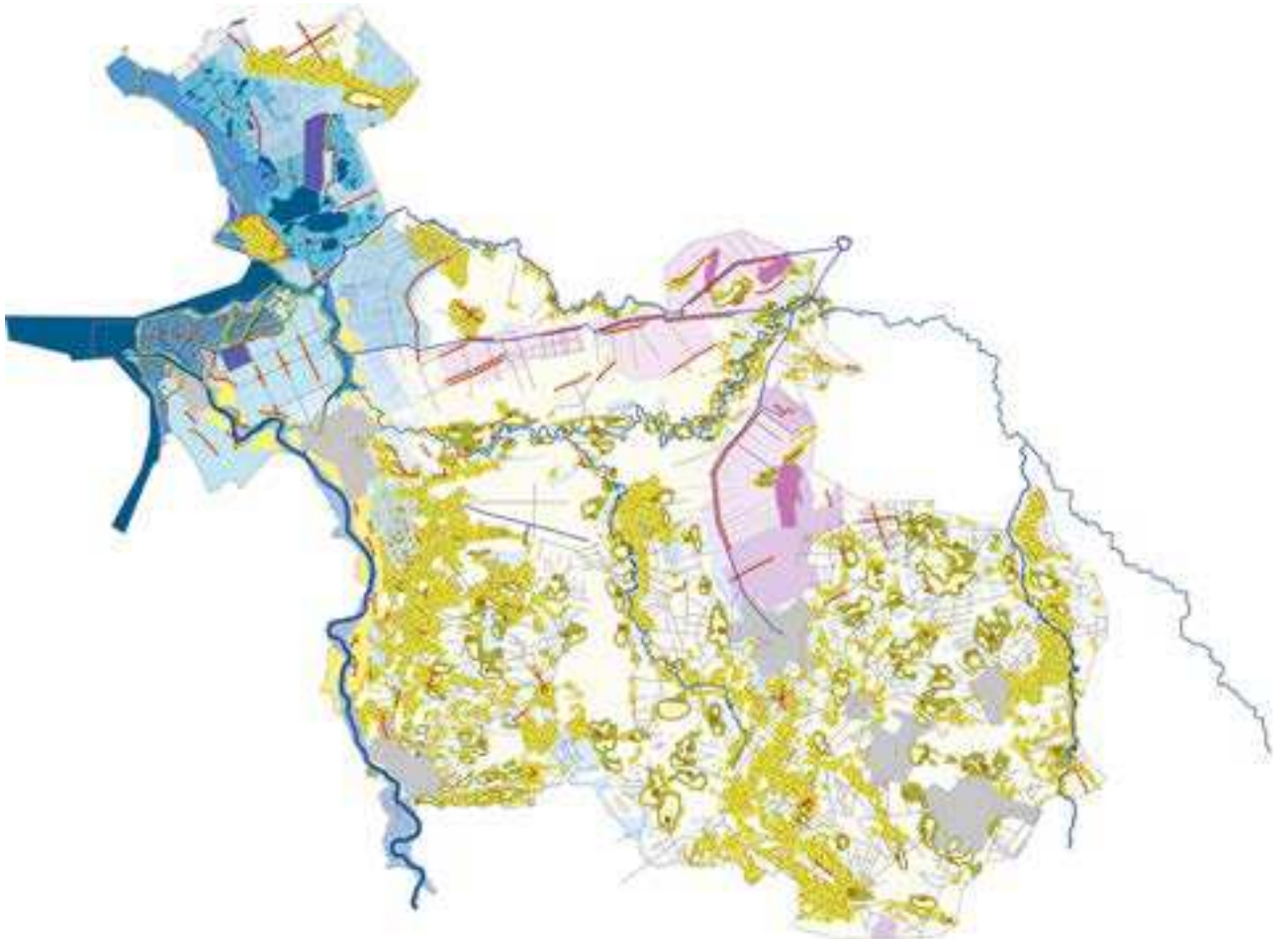
Een impressie van een zonneveld in combinatie tuinbouw

Het opwekken van zonne-energie eerst zoveel mogelijk op daken, bedrijventerreinen en braakliggende gronden

2.2 Passendheid in of bijdragend aan het landschap: ontwerpprincipes voor ruimtelijke kwaliteit

Nieuwe functies zijn in de groene omgeving mogelijk, mits ze passend zijn in of bijdragen aan het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit. Dit principe geldt voor alle nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, ook voor zonnevelden. Omdat iedere plek zijn eigen kwaliteiten en identiteit heeft, is hier maatwerk noodzakelijk. Met een goed ontwerp wordt aangesloten op gebiedskarakteristieken en de directe omgeving van het veld. De kenmerken en kwaliteiten van de landschappen in Overijssel zijn beschreven in de Catalogus gebiedskenmerken van de Omgevingsvisie Overijssel. Belangrijke landschappelijke en cultuurhistorische waarden gelden als randvoorwaarde voor ontwikkeling. Andere gebiedskenmerken geven richting aan ontwikkelingen of kunnen benut worden als inspiratie voor het ontwerp en de inpassing van een zonneveld. Voor een goede ruimtelijke inpassing en compensatie, zoals de Kwaliteitsimpuls Zonnevelden vraagt, zijn drie schaalniveaus van belang: het landschap, de directe omgeving en het zonneveld zelf. Een goed gekozen zonneveld past in de schaal van het landschap en is fraai ingepast in de directe omgeving. De opstelling van panelen en het ontwerp en de inrichting van het veld past in de groene omgeving. De ontwerpprincipes worden, onder andere met ontwerpoplossingen, toegelicht op de drie schaalniveaus. Bij ieder plan dient aandacht te zijn voor deze drie schalen en principes, om er met maatwerk een eigen invulling aan te geven.

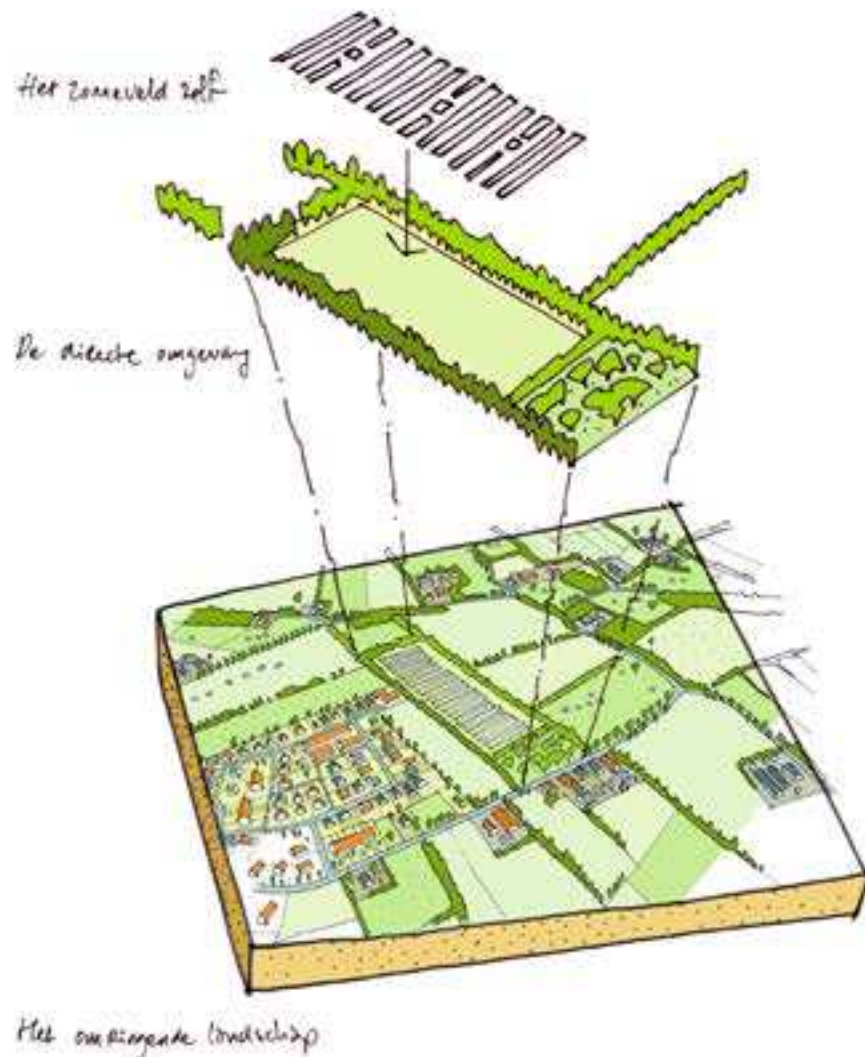
Belangrijke landschappelijke en cultuurhistorische waarden gelden als randvoorwaarde en geven richting aan ontwikkelingen of kunnen benut worden als inspiratie voor ontwerp en inpassing van een zonneveld.

Toepassen van het principe van passendheid in of bijdragend aan het landschap

Toepassing van het principe van passendheid in of bijdragend aan het landschap vraagt van de initiatiefnemer dat in het ontwerp van het veld aandacht is voor:

- een veld dat qua schaal (grootte) past bij de plek en bijdraagt aan gebiedsspecifieke kwaliteiten en opgaven.
- een kwalitatief goede en bij de locatie passende omranding van het veld, waarmee de aansluiting op de directe omgeving vorm krijgt.
- een kwalitatief goede en bij de locatie passende inrichting van het zonnenveld, met zorg voor belevingskwaliteit, meervoudig ruimtegebruik, bodemkwaliteit, waterkwaliteit (met name bij drijvende velden) en recyclebaarheid van installaties.

In deze paragraaf staan ontwerpprincipes die bijdragen aan een goede ruimtelijke inpassing van een zonnenveld en verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in de omgeving centraal. De ontwerpstudies en praktijkvoorbeelden zijn geen voorschriften, ze zijn inspiratie en advies om tot een goed en bij de plek passend ontwerp te komen.

Een goede ruimtelijke inpassing vraagt aandacht op drie schaalniveaus

Schaalniveau 1: Het omringende landschap: aansluiten op de karakteristieken van het gebied

De ontwerp-opgave is realisatie van een veld dat qua schaal past bij de plek en bijdraagt aan gebiedsspecifieke kwaliteiten en opgaven.

Ontwerpprincipes

De Catalogus Gebiedskenmerken beschrijft de ruimtelijke kwaliteiten van Overijssel die van waarde zijn. In de catalogus worden karakteristieken, zoals de maat van het landschap, structuren en patronen beschreven. Op het landschapsniveau is het relevant om de omvang van een zonneveld af te stemmen op de maat en schaal van het landschap. Het gaat daarbij om het vinden van het optimum op basis van het principe van 'schaal bij schaal'. Dit komt erop neer dat een klein zonneveld bij een kleinschalig landschap past. Ook de compenserende maatregelen dienen de in de catalogus beschreven ruimtelijke kwaliteit te versterken.

Advies bij de toepassing

Initiatiefnemers zorgen voor een ontwerp dat qua schaal past bij de plek en bijdraagt aan gebiedsspecifieke kwaliteiten en opgaven. Dit vraagt om een gedegen analyse en afweging.

Het kleinschalige, besloten oude hoeven- en essenlandschap bestaat uit een afwisseling van esgehuchten met zwermen boerderijen, esdorpen op de rand van het beekdal, essen met akkercomplexen op de dekzandkoppen en hooilanden in de beekdalen. Dit kleinschalige landschap leent zich beter voor kleinere zonnevelden (nabij kernen) die zich voegen binnen de bestaande landschapsstructuren.

Schaalniveau 2: Inpassing in de omgeving

De ontwerpogave is realisatie van een kwalitatief goede en bij de locatie passende omranding van het veld, waarmee de aansluiting op de directe omgeving vorm krijgt.

Ontwerpprincipes

Op het niveau van de directe omgeving is het belangrijk dat het zonneveld zich in de aanwezige ruimtelijke structuur voegt. Een zonneveld mag geen vreemd element zijn en bij de keuze van de locatie van een zonneveld dient dus rekening te worden gehouden met de omgeving, zodat het project past bij de plek. Volg de oriëntatie van het gebied, bijvoorbeeld de verkavelingsrichting of de richting van kanalen en hoofdwegen. Kies voor gebiedseigen beplanting en maak goede overgangen tussen het zonneveld en de omliggende gronden. Dit draagt bij aan een goede verbinding met de omgeving. Vooral de rand (hek, haag of sloot) van het zonneveld is bepalend voor de beleving. De aansluiting op een open landbouwperceel vraagt om een andere rand dan de overgang naar een woonbuurt. In alle gevallen gaat het om het vinden van een invulling die meerwaarde voor die plek oplevert. Het betrekken van direct omwonenden en lokale belangenorganisaties is hierbij waardevol. Met name bij zonnevelden die aansluiten op een dorpsomgeving is het belangrijk om een groene rand te maken die het aanzicht vormt en betekenis aan de plek geeft.

De impact van een zonneveld dient te worden gecompenseerd met maatregelen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Dit vindt bij voorkeur plaats in de directe omgeving. Denk daarbij aan het toevoegen van natuur, landschapselementen, water of herstel van cultuurhistorie. In de randen van een stad of dorp kan bijvoorbeeld ook gedacht worden aan recreatieve voorzieningen.

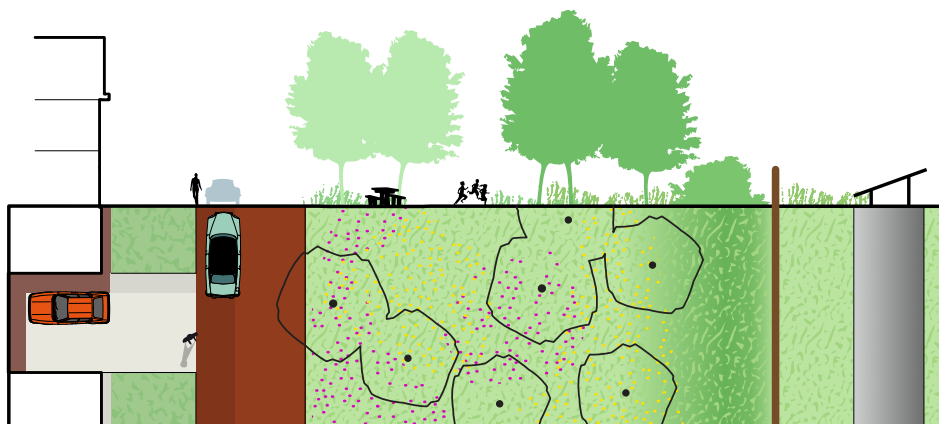
Advies bij de toepassing

Initiatiefnemers zorgen voor een kwalitatief goede en bij de locatie passende omranding van het zonneveld, waarmee de aansluiting op de directe omgeving vorm krijgt. Afhankelijk van de impact op de omgeving worden compenserende natuur- of landschapselementen toegevoegd.

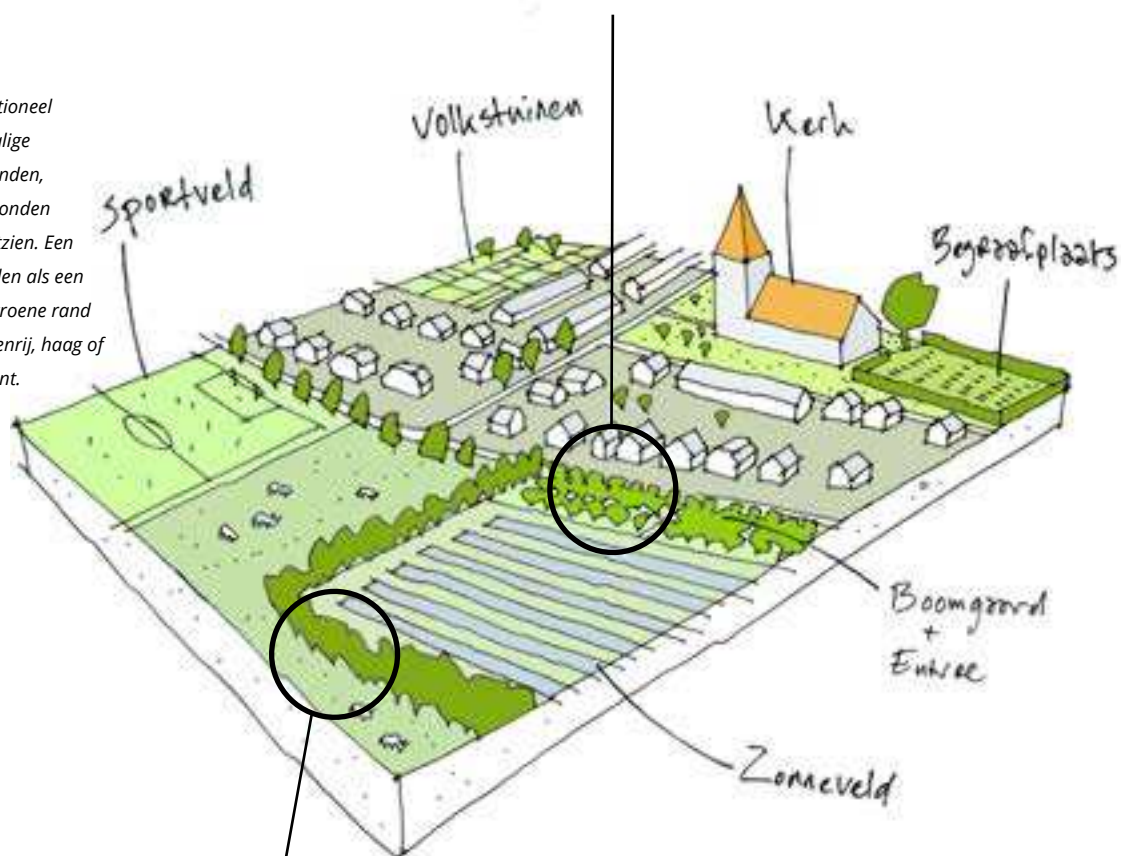

In de randen van een stad of dorp kan bijvoorbeeld ook gedacht worden aan recreatieve voorzieningen

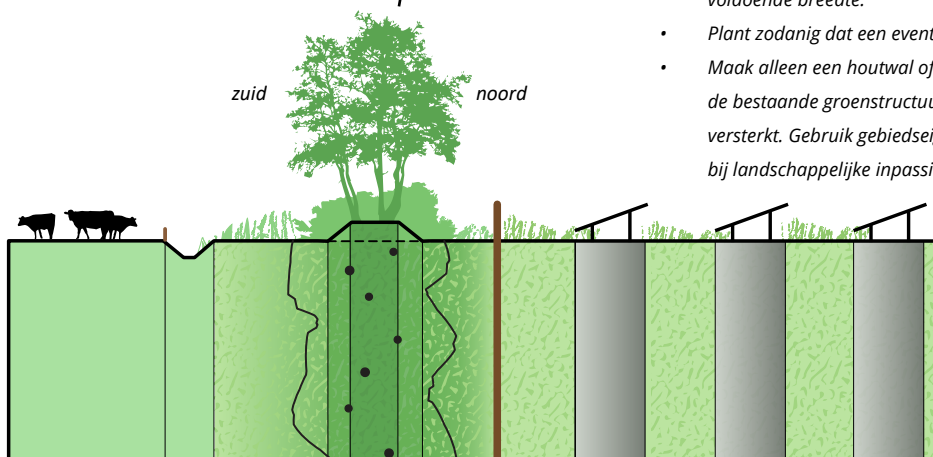
- Realiseer de kwaliteitsimpuls door aanleg/herstel van natuur, landschapselementen (singels, houtwal), water en recreatieve voorzieningen in de omgeving.
- Reserveer ruimte voor het maken van kwalitatief goede randen: een bij de omgeving passende, eenduidige, groene rand.

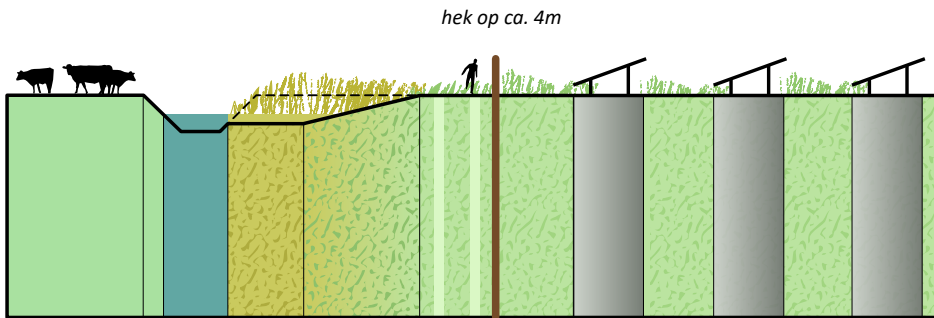

Wij streven naar multifunctioneel ruimtegebruik bij kleinschalige zonnevelden in de dorpsranden, waarbij we de landbouwgronden met generieke opgaven ontzien. Een zonneveld kan gezien worden als een nieuwe dorpsfunctie. Een groene rand met bijvoorbeeld een bomenrij, haag of houtwal zijn daarbij relevant.

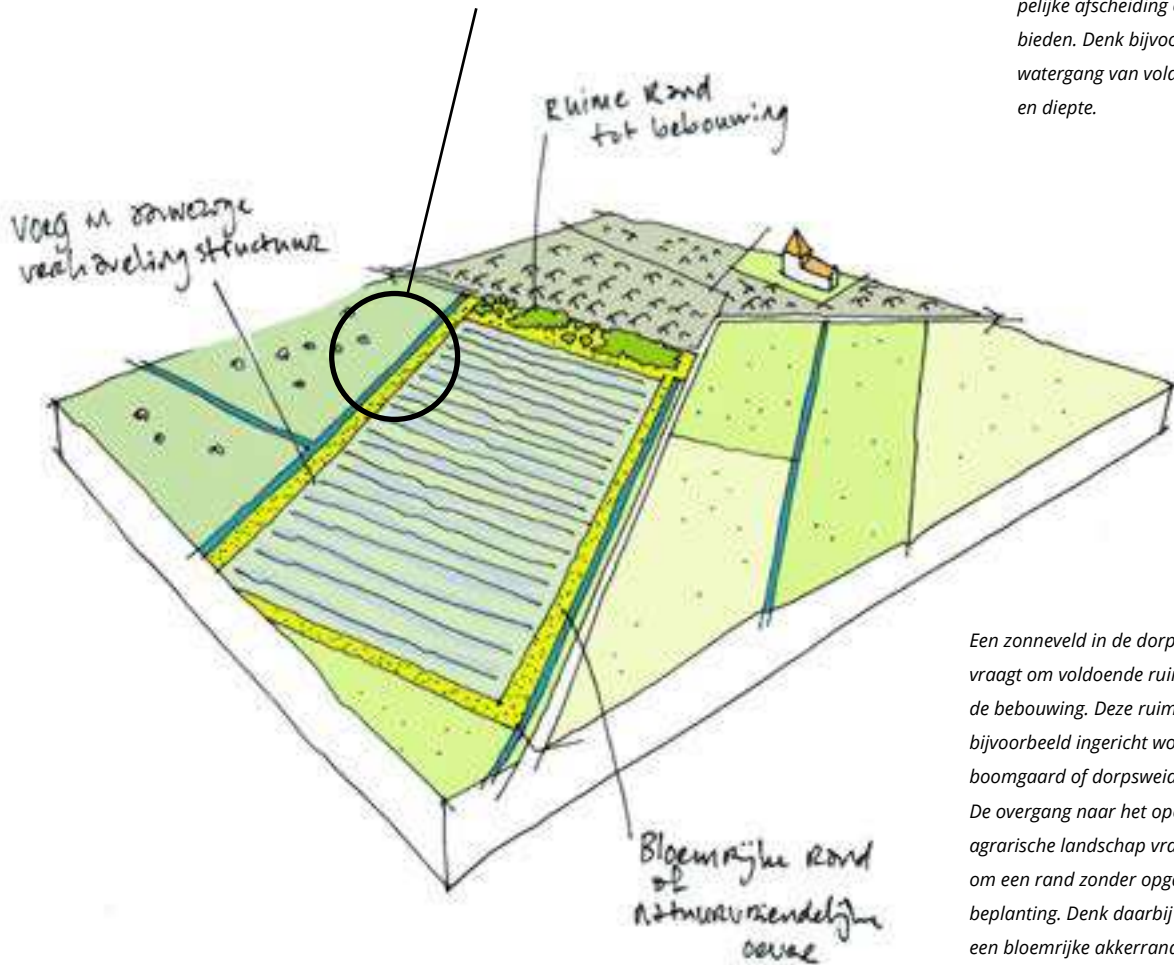

- Hout- of boswal als nieuwe groene lijnelementen in het landschap, bestaan uit zoom, mantel en kern van voldoende breedte.
- Plant zodanig dat een eventueel hek uit het zicht komt.
- Maak alleen een houtwal of singel rondom wanneer dit de bestaande groenstructuur en/of het landschapstype versterkt. Gebruik gebiedseigen beplantingen en soorten bij landschappelijke inpassing.

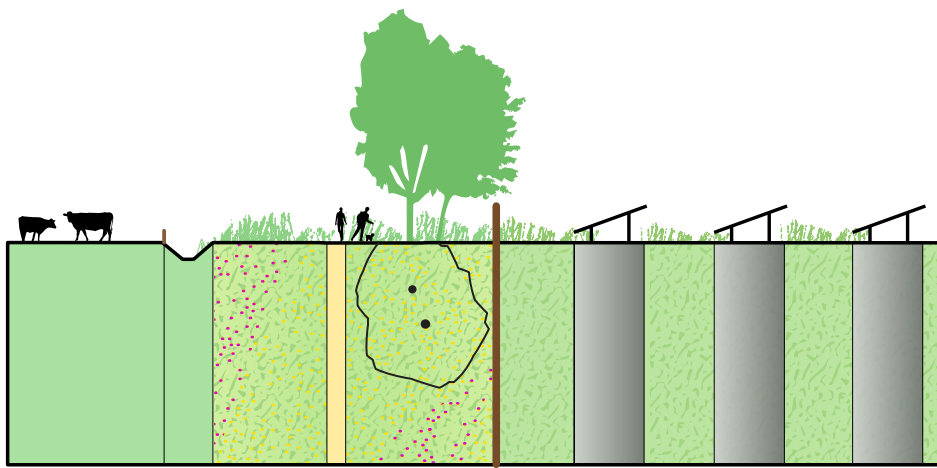
- Maak ecologische oevers en zoek naar combinaties met waterberging in verbrede oevers.
- Houd voldoende vrije ruimte i.v.m. beheer van de beplanting, eventuele watergang en het zonneveld.
- In open landschappen is het vanuit ruimtelijke kwaliteit wenselijk om geen hekwerken te plaatsen. In die gevallen kan een landschap-pelijke afscheiding een oplossing bieden. Denk bijvoorbeeld aan een watergang van voldoende breedte en diepte.

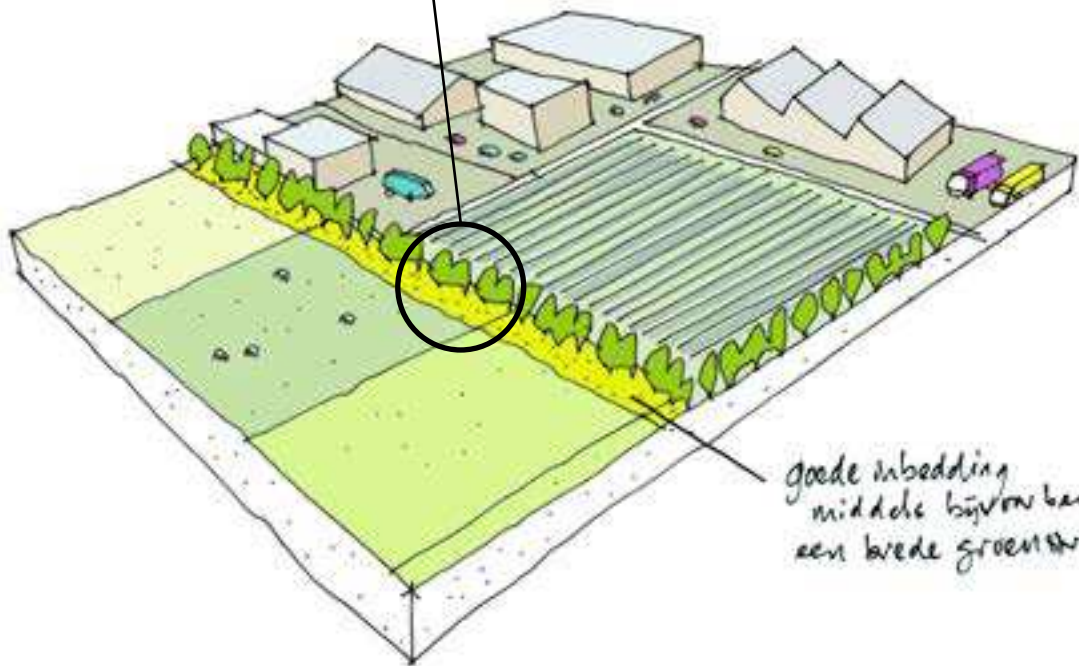
Een zonneveld in de dorpsrand vraagt om voldoende ruimte tot de bebouwing. Deze ruimte kan bijvoorbeeld ingericht worden als boomgaard of dorpsweide. De overgang naar het open agrarische landschap vraagt om een rand zonder opgaande beplanting. Denk daarbij aan een bloemrijke akkerrand of een watergang met natuurvriendelijke oevers.

Een watergang als erfafscheiding indien mogelijk met een natuurvriendelijke oever

Bedrijven hebben vaak een grote energievraag, waarin een zonnenveld mogelijk kan voorzien. Daarnaast sluiten zonnenvelden wat betreft uitstraling en schaal aan op bedrijventerreinen. Een combinatie ligt voor de hand, maar zorg voor een goede inpassing in het landschap, bijvoorbeeld door een brede groenstrook.

*goede inbedding
middels bijvoorbeeld
een brede groenstrook*

Nieuwe ommetjes voor bewoners

Bloemrijke, groene rand rondom

Schaalniveau 3: Het zonneveld zelf

Het doel is de realisatie van een kwalitatief goede en bij de locatie passende inrichting van het zonneveld, met zorg voor belevingskwaliteit, meervoudig ruimtegebruik, bodemkwaliteit en recyclebaarheid van installaties.

Ontwerpprincipes

De plaatsing en vormgeving van veldopstellingen met panelen hebben een grote invloed op de beleving. Dit vraagt om zorgvuldige keuzes in oriëntatie (zuid of oost-west), ontwerp, opstelling en uitvoering.

Voor het zonneveld zelf zijn eventuele hekwerken, de hoogte en oriëntatie van de panelen, maar ook de ordening en vormgeving van de constructies, transformatorgebouwtjes en verdeelstations relevant. In grootschalige, open landschappen is vooral de hoogte van de zonnepanelen bepalend voor het aanzicht van het zonneveld. Op korte afstand van een zonneveld zijn vooral de randen en het hekwerk beeldbepalend. Hekwerken met een landelijke uitstraling hebben de voorkeur.

Meervoudig ruimtegebruik stelt specifieke eisen aan de inrichting en het beheer van het zonneveld en aan de ruimte tussen de panelen. Eenvoudig te verwijderen en herbruikbare of recyclebare installaties hebben de voorkeur omdat ze na uiterlijk 25 jaar verwijderd moeten worden.

De referentie voor een grondbedekking met panelen als basis voor een gezonde bodem is: 2/3 zonnepanelen en 1/3 onbedekte bodem. Dit zorgt voor een regelmatige verdeling van licht, lucht en water op het zonneveld. In de toekomst is terugkeer naar agrarisch gebruik mogelijk. Paragraaf 2.5 gaat hier dieper op in.

Advies bij de toepassing

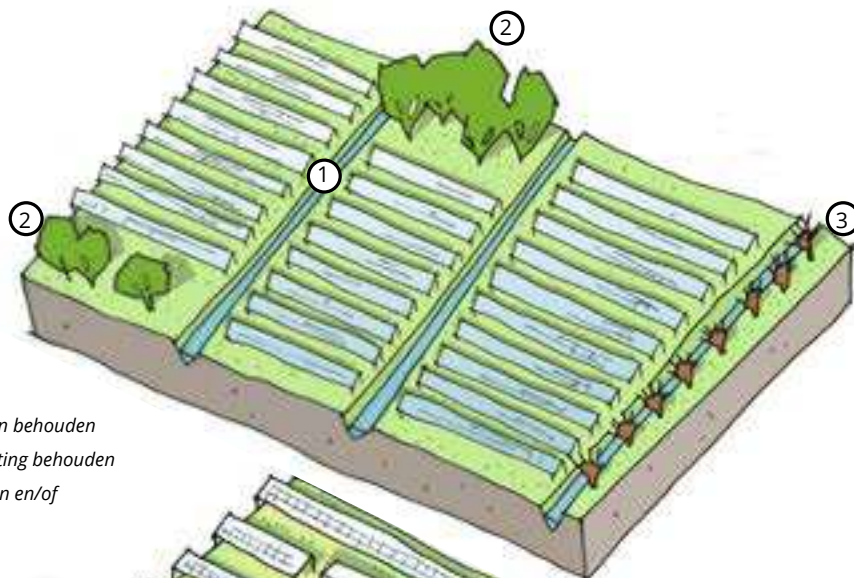
Initiatiefnemers zorgen voor een kwalitatief goede en bij de locatie passende inrichting van het zonneveld, met zorg voor belevingskwaliteit, meervoudig ruimtegebruik, bodemkwaliteit en recyclebaarheid van installaties.

Hekwerk met landelijke uitstraling heeft de voorkeur

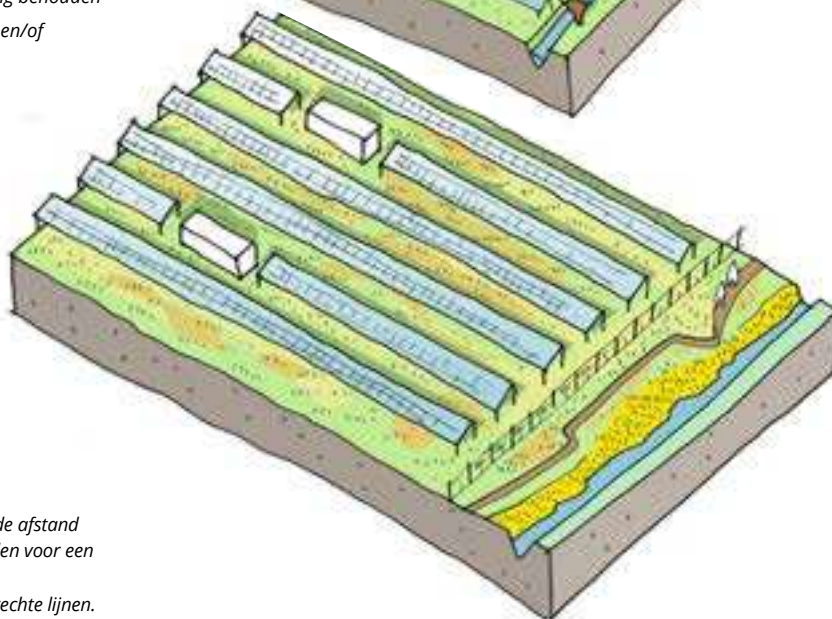

Maak heldere randen en strakke rechte lijnen

Bestaande waarden

1. verkavelingspatroon en sloten behouden
2. bestaande opgaande beplanting behouden
3. knotwilgenrijen e.d. behouden en/of versterken

Hekwerken

- Plaats het hekwerk op voldoende afstand van wegen, fiets- en wandelpaden voor een vriendelijkere uitstraling.
- Plaats het hekwerk in logische rechte lijnen.
- Maak het hekwerk zo transparant mogelijk en gebruik géén prikkeldraad.
- Kies een eenvoudig en eenduidig hekwerk en eenvoudige en eenduidige poort (eenduidig in vorm, kleur, materiaal, hoogte) en bij voorkeur in een donkere kleurstelling.
- Positioneer de toegangspoort in lijn met het hekwerk en op een logische, goed bereikbare plek.
- Kies voor duurzaamheid in onderhoud en levensduur.
- Zorg ervoor dat het hekwerk geen barrière is voor dieren, bijvoorbeeld door onder het hekwerk ruimte te houden of faunapassages te plaatsen.

Logische opstelling panelen

- Stem de hoogte van de panelen af op het landschapstype en de inrichting van de rand.
- Vermijd het zicht op de achterkant van de panelen.
- 'Vul kavels uit' tot de randen, zodat er geen lege hoeken ontstaan. Oftewel, maak heldere randen naar de buitenkant en los rafelranden op aan de binnenzijde.
- Referentie voor gronddekking met panelen 1/3 : 2/3 voor voldoende licht, lucht en water ten behoeve van bodemkwaliteit en reversibel naar oorspronkelijke grondgebruik.

Eenvoudige transformator- en bijgebouwen

- Minimaliseer de ruimtelijke impact van de transformator- en bijgebouwen. Maak deze zo compact mogelijk.
- Gebruik bij voorkeur dezelfde terughoudende kleurstelling als voor de hekwerken en poorten.
- Integreer deze functionele gebouwtjes in het ontwerp en in lijn met het zonneveld, zodat ze minder zichtbaar zijn.
- Stel functionaliteit voorop: geen toeters en bellen, een ingehouden vormtaal en materiaalkeuze.

Vermijd zicht op achterkanten

2.3 Beperken en compenseren van de effecten op landschap en ecologie door te investeren in ruimtelijke kwaliteit

In deze paragraaf staat de zorg voor de omgevingskwaliteit centraal. Bij iedere ruimtelijke ingreep zijn de impact en de investeringen in de kwaliteit van de natuur, het water en het landschap in balans.

Tekst toelichting bij de verordening:

"Gelet op de impact die (ook tijdelijke) veldopstellingen van zonnepanelen kunnen hebben op hun omgeving, zal niet alleen de maatschappelijke meerwaarde van het initiatief moeten worden aangetoond, maar zal er ook compensatie moeten plaatsvinden door extra te investeren in de ruimtelijke kwaliteit in de omgeving."

De kern van de kwaliteitssturing van provincie Overijssel is de goede balans tussen de impact van een ontwikkeling op het landschap en de ecologie (enerzijds) en de ruimtelijke inpassing en compenserende fysieke maatregelen anderzijds. De voorwaarde voor ontwikkeling van een zonnenveld in de groene omgeving is dat het project als geheel leidt tot verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Voor kleine projecten is over het algemeen een goede inpassing voldoende omdat de impact beperkt is. Ook projecten met zonnepanelen op het water dienen de effecten op het landschap en de ecologie te beperken en te compenseren. Zonnelvelden zijn tijdelijk, dus ook de te realiseren inpassing en de compensatie met groene en blauwe elementen is tijdelijk. De voorkeur gaat uit naar groene en blauwe elementen die ook na de exploitatiefase van maximaal 25 jaar gehandhaafd blijven.

Toepassen van het principe van beperken en compenseren van de effecten op landschap en ecologie: balans tussen impact en compensatie

De toepassing van het principe van beperken en compenseren van de effecten op het landschap en de ecologie is maatwerk. Ontwerpstudies, praktijkvoorbeelden en financiële doorrekeningen geven richting aan een goede en realiseerbare maat voor de invulling van de balans tussen impact en compensatie. Als maatgevende referenties, waaraan initiatieven gespiegeld kunnen worden, gelden de volgende streefbeelden:

- Kleine velden op erven en in stads- en dorpsranden tot circa twee hectare, passen over het algemeen goed binnen bestaande landschappelijke structuren. Voor deze kleine velden is een zorgvuldige inpassing gewenst en is de 80-20 referentie van toepassing.
- Om de bodemkwaliteit te behouden is aanvoer van lucht, licht en water essentieel. De laatst beschikbare kennis duidt op een verhouding van 2/3 - 1/3 als goede maat: 2/3 bedekking met panelen en 1/3 van de grond tussen de rijen panelen vrij houden. Voor panelen op water is behoud van waterkwaliteit, waaronder ecologie en beleving essentieel. De laatst beschikbare kennis duidt op een waterdekking van maximaal 50% als referentie voor een goede kwaliteit. Nieuwe kennis en maatwerk in de toepassing kan leiden tot een andere verhouding.

Flexibiliteit en maatwerk

Het kwaliteitsbeleid is gericht op maatwerk en flexibiliteit bij gebruik van de referenties. De streefbeelden geven een maat aan de inpassing en compensatie, waaraan de praktijk zich kan spiegelen. De meerwaarde of compensatie voor de omgeving bestaat meestal uit aanleg of herstel van landschapselementen, natuur, water of cultuurhistorie. Maar ook passende gebruiksruimte voor een nabije kern in de vorm van recreatieve of groene voorzieningen kan de uitkomst zijn van een dialoog met de omgeving over het toevoegen van kwaliteit. Voorbeelden daarvan zijn wandelpaden, volkstuinen of speelnatuur. Soms kan een deel van de compensatie gevonden worden tussen de panelen, bijvoorbeeld als daar extra ruimte beschikbaar blijft. Tot slot is maatwerk ook de toepassing van generieke regelgeving, zoals de wet Natuurbescherming die specifieke eisen kan stellen aan bijvoorbeeld compensatie.

Behoud van bodemkwaliteit: 1/3 onbedekt houden

Zonnevelden zijn een vorm van tijdelijk gebruik. Na maximaal 25 jaar moet de oude functie, veelal landbouwgrond, hersteld en voortgezet kunnen worden. Behoud van bodemkwaliteit is daarvoor essentieel. Wenselijk is een opstelling waarbij de panelen zo geplaatst zijn dat een goed ontwikkelde (onderwater) vegetatie en fauna onder de panelen mogelijk is. Voor een combinatie van een zonnepark en (bodem) biodiversiteit is het cruciaal dat er voldoende licht en water op de bodem blijft komen, naast een adequaat beheer. Vanuit het voorzorgsprincipe dienen potentiële negatieve effecten voorkomen te worden. Een opstelling met zonnepanelen die 1/3 van de grond onbedekt laat, biedt kansen voor herstel en ontwikkeling van bodemkwaliteit.

Wetenschappelijk onderzoek over de effecten van de opstelling van zonnepanelen op de verandering van bodemkwaliteit is nog in ontwikkeling. De hoogte, de hellingshoek en de grondbedekking van de panelen bepalen de hoeveelheid licht die nog op de bodem komt en de verdeling van neerslagwater. Dit is bepalend voor het effect van zonnepanelen op de bodem en voor de biodiversiteit. Schaduwwerking van de zonnepanelen kan de plantengroei belemmeren en daarmee de productie van organische stof. Een andere verdeling van neerslagwater via minder plantenwortels kan leiden tot minder bodemleven en een afname van de bodemvruchtbaarheid. In hoeverre dit doorwerkt op het bodemleven zal afhankelijk zijn van de grondsoort en het beheer.

Andere effecten op de bodem kunnen optreden bij de aanleg of het beheer door verdichting (verslumping) en erosie. Ook kan bodemvervuiling ontstaan door bijvoorbeeld gebruik van verzinkte stellages en door schoonmaakmiddelen.

Bij een zuid-opstelling is in verband met de beschaduwing een verhouding 1/3 - 2/3 goed realiseerbaar. Bij een oost-west opstelling waarbij de zonnetafels dicht op elkaar geplaatst worden, zijn negatieve effecten op de biodiversiteit en de bodemkwaliteit te verwachten. De bodem wordt dan vrijwel geheel beschaduwd. Aaneengesloten oost-west opstellingen zijn mede daarom uit oogpunt van het beperken van effecten minder gewenst. Ook hier is de 1/3 - 2/3 referentie maatgevend.

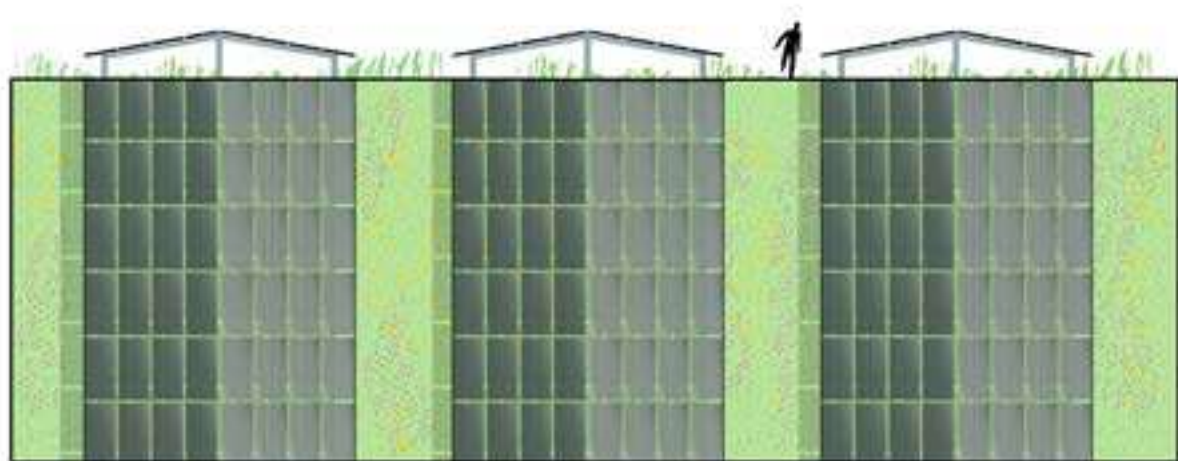
Bloemrijk grasland onder en tussen de rijen zonnepanelen

Extensievere opstellingen bieden ruimte voor behoud van bodemkwaliteit

Extensievere opstellingen bieden ruimte voor behoud van bodemkwaliteit

Ook met een oost-west opstelling kan er ruimte zijn voor biodiversiteit en bodemkwaliteit wanneer rekening wordt gehouden met voldoende ruimte tussen de rijen zonnepanelen en er tussen de panelen op de tafels ruimte wordt overgelaten, zodat er nog licht en water op het maailveld onder de panelen terecht kan komen

Drijvende installaties: maximaal 50% bedekking als referentie

Voor drijvende panelenconstructies gelden in principe dezelfde uitgangspunten als voor grondgebonden zonnevelden: behoud van kwaliteit onder en rond de panelen.

Over het effect van drijvende zonnepanelen op de waterkwaliteit en ecologie in en rond plassen is nog weinig bekend. Aanbevolen wordt de panelen niet aaneengesloten toe te passen, met voldoende ruimte om licht en lucht toe te laten, zodat een goed ontwikkelde (onderwater)vegetatie en fauna onder de panelen mogelijk blijft. Onderwaterstructuren onder de panelen kunnen een positief effect hebben op het onderwatermilieu en onderwaterleven (algengroei en visschuilplaatsen). Negatieve effecten, zoals een vervanging van groenalgen door blauwalgen, is echter ook mogelijk.

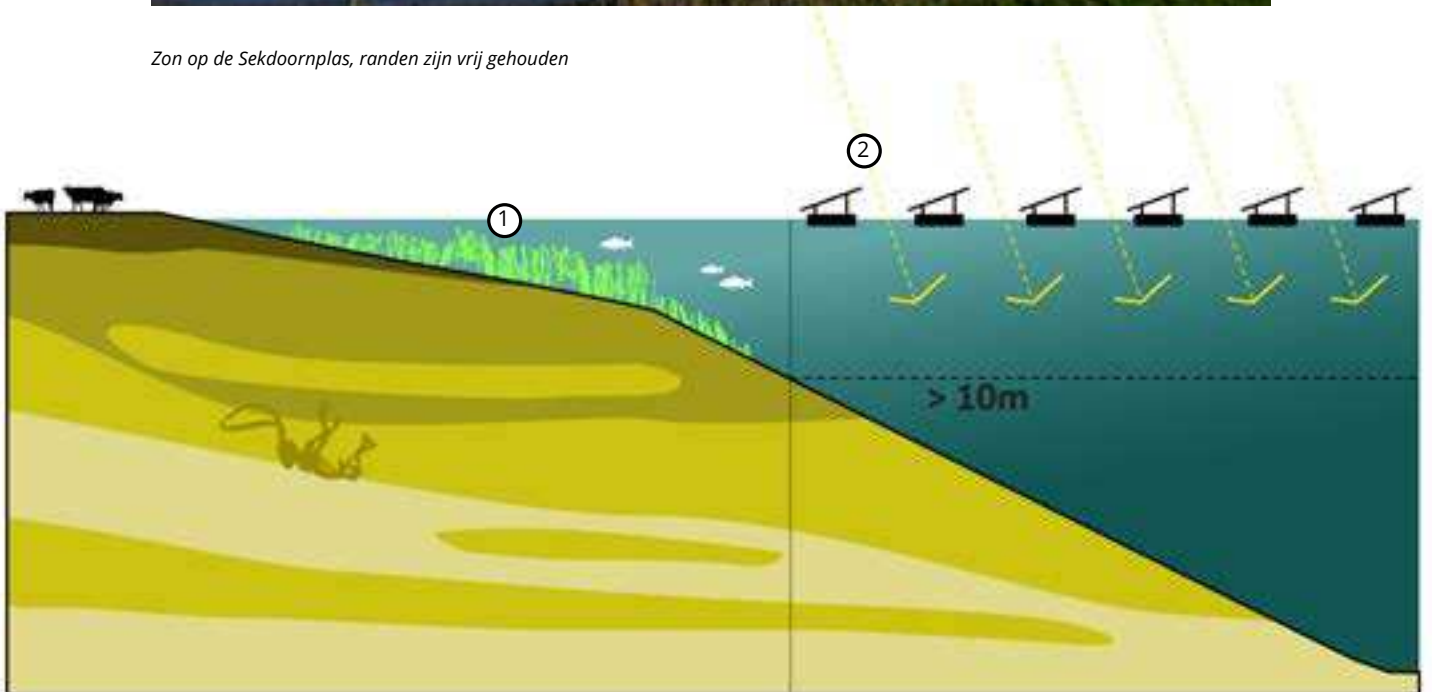
De impact op de omgeving hangt samen met het oppervlakte en het ontwerp van de drijvende panelen en installaties. Uitzichten die belangrijk zijn voor de ruimtelijke beleving blijven zoveel mogelijk vrij. Bij voorkeur wordt een platte opstelling van de panelen toegepast en zicht op de achterkant van de panelen vermeden. Zorg voor een maat en verhouding die aansluit bij de maat en schaal van de betreffende waterplas en oevers. Algemeen genomen dient het wateroppervlak altijd dominant te zijn in het beeld.

Om impact op landschappelijke en ecologische waarden beperkt te houden, is het advies om niet meer dan 50% van de waterplas te gebruiken voor drijvende installaties. Leg de panelen alleen op diep water (dieper dan tien meter) zonder plantengroei. Houd voldoende afstand tot de oever (minimaal dertig meter) en vermijd rafelranden. De reflectie dient beperkt te blijven en houdt rekening met het risico op botsingen met vogels en vleermuizen. Striping van de panelen wordt aangeraden zodat vleermuizen panelen ook in het donker kunnen waarnemen. Een specifiek aandachtspunt bij de verankering van installaties is de veiligheid en stabiliteit van oevers van diepe zandwinningen.

In gemeente Zwolle zijn op twee zandwinplassen drijvende zonneparken gerealiseerd. Daar wordt de komende jaren gemonitord op het mogelijke effect van het zonnepark op de waterkwaliteit.

Zon op de Sekdoornplas, randen zijn vrij gehouden

1. Geen zonnepanelen boven ondiep water.
2. Genoeg zonlicht zorgt voor een gezond, waterplanten-dominant systeem met helder water. Te veel beperking van het zonlicht zorgt voor een ongezond fytoplankton dominant systeem. Water met een grotere diepte dan tien meter is hier minder gevoelig voor.

2.4 Evenwichtige verdeling van lusten en lasten door realisatie van maatschappelijke meerwaarde

In deze paragraaf staat niet de ruimtelijke balans, zoals in vorige paragrafen, maar de sociaal-maatschappelijke balans centraal. Met een goed proces kan de basis gelegd worden voor een evenwichtige verdeling van lusten en lasten. Dit draagt bij aan draagvlak in de omgeving. Deze paragraaf gaat vooral over het betrekken van omwonenden en andere belanghebbenden in het planproces en het concreet vormgeven van participatie.

Provinciaal belang is het actief betrekken van bewoners en 'gebruikers' bij de uitvoering van ruimtelijke opgaven in hun leefomgeving. Dit versterkt de betrokkenheid en (het gevoel van) eigenaarschap. Bewoners en gebruikers krijgen op deze manier meer invloed op de eigen leefomgeving. Betrokkenheid en een evenwichtige verdeling van lusten en lasten leidt eerder tot draagvlak voor zonnevelden. Zo wordt investeren in lokale maatschappelijke opgaven mogelijk.

Tekst toelichting bij de verordening:

"Meerwaarde kan worden aangetoond vanuit vier criteria, waaronder:

Bijdrage aan maatschappelijke doelen (in ieder geval aan de provinciale doelen ten aanzien van duurzaamheid, maar ook aan draagvlak in de omgeving, bijdrage aan maatschappelijke cohesie, (financiële) bijdragen aan maatschappelijke opgaven, enz.)"

Om een eerlijke verdeling van lusten en lasten te bereiken wordt een bijdrage aan maatschappelijke doelen gevraagd. Deze benadering komt voort uit de Overijsselse standaard, gebaseerd op noaberschap en het rekening houden met elkaars wensen en belangen. De eerlijke verdeling van lusten en lasten draagt tevens bij aan draagvlak onder omwonenden. Een zonneveld draagt bij aan de transitie naar duurzame energieproductie. Dat is een maatschappelijke meerwaarde in algemene zin. In de context van een eerlijke verdeling van lusten en lasten gaat het om maatschappelijke meerwaarde voor de omgeving en bewoners. Denk aan bijdragen aan sociale projecten, voorzieningen voor bewoners, educatie en recreatie, investeringen in een dorpshuis, en dergelijke.

Toepassing van het principe evenwichtige verdeling van lusten en lasten door realisatie van maatschappelijke meerwaarde

Bij de toepassing van het principe van evenwichtige verdeling van de lusten en de lasten door realisatie van maatschappelijke meerwaarde verwachten we van initiatiefnemers dat ze:

- vroegtijdig in gesprek gaan met omwonenden en belanghebbenden.
- met omwonenden en zo nodig met de gemeente afspraken maken over de bijdrage aan maatschappelijke opgaven en doelen.

Vroegtijdig in gesprek over ruimtelijke kwaliteit en bijdragen aan maatschappelijke doelen

Het actief betrekken van bewoners en 'gebruikers' in alle fasen van het project versterkt de betrokkenheid en (het gevoel van) eigenaarschap. Bewoners en gebruikers krijgen op deze manier meer invloed op de eigen leefomgeving. Gemeenten hebben veelal eigen beleid voor participatie ontwikkeld. In het participatiebeleid kan de gemeente opnemen dat een deel van de financiële rekenen ten goede dient te komen aan (een deel) van de eigen bewoners. Vaak verloopt dit via een lokale energiecoöperatie. De afspraak in het klimaatakkoord over het 'streven naar 50% lokaal eigendom' is een belangrijke basis voor participatie van bewoners en deelname aan lokale energiecoöperaties. Participatie is ook opgenomen in de Omgevingswet: de wet vraagt initiatiefnemers tijdig in gesprek te gaan met omwonenden en belanghebbenden. Daarbij worden de wenselijkheid van het veld, de wensen van omwonenden, de mogelijkheden (financieel) te participeren en de maatschappelijke meerwaarde verkend en besproken.

Vroegtijdig in gesprek met omwonenden en belanghebbenden

Dorpsweide

...of door een moestuin voor een basisschool

Volkstuinen

De dialoog tussen initiatiefnemer (en gemeente) en omwonenden/belanghebbenden vormt de basis voor keuzes en een goede balans in de bijdrage aan maatschappelijke doelen. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor een goed proces. Omwonenden stellen zelf vast wat ze als maatschappelijk doel zien en gaan hierover in gesprek met de initiatiefnemer. Gemeenten zien hierop toe en organiseren zo nodig deskundige ondersteuning van een bewonersgroep.

De omvang van het zonneveld, aanwezige waarden, de impact op de omgeving, lokale wensen en de locatie bepalen de orde van grootte van de bijdrage aan maatschappelijke doelen. Een algemene referentie voor een bijdrage aan de gemeenschap in de omgeving doet geen recht aan de diversiteit van situaties, belangen en wensen. Maatwerk en goed overleg bepalen de vorm en de hoogte van een redelijke bijdrage. Verbinden met andere gebiedsdoelen kan de maatschappelijke meerwaarde verhogen en biedt wellicht mede financieringsbronnen en kostenbesparingen.

In deze paragraaf worden vier aspecten van participatie nader toegelicht:

- Participatie als voorwaarde
- Participatie als verplichting
- Participatiecode
- Omgevingsadviesraad en bewonersplatform

Adviezen bij toepassing

- Initiatiefnemers starten zo vroeg mogelijk in het proces de participatie van omwonenden en andere betrokkenen.
- Initiatiefnemer en omwonenden/betrokkenen gaan samen op zoek naar de lokale invulling van de te realiseren maatschappelijke meerwaarde.

Panelen tegen gereduceerd tarief

Inzet van lokale krachten

Een oplaadpunt voor e-bikes bij een zonneveld

Werk samen met opleidingen, denk aan onderzoek

Afspraken maken over de bijdrage aan maatschappelijke doelen

Bij de realisatie van een zonnenveld worden een groot aantal afspraken gemaakt, vergunningen afgegeven en (eventueel) een planologische procedure doorlopen. Het gaat daarbij in ieder geval over borging van tijdelijkheid en het na maximaal 25 jaar verwijderen van de installaties, over de aanleg, eventuele functiewijziging en (tijdelijke) instandhouding van groene elementen en over het beheer van het terrein. Soms kan hier planschadevergoeding aan de orde zijn.

Initiatiefnemers maken in dat kader met omwonenden, overheden en betrokkenen ook afspraken over participatie en bijdragen aan maatschappelijke opgaven en doelen. Een evenwichtige verdeling van lusten en lasten kan op verschillende manieren worden geborgd. Afspraken worden, waar mogelijk, publiekrechtelijk vastgelegd. Aanvullende afspraken over de bijdrage aan maatschappelijke doelen en de wijze waarop dit gebeurt worden in een privaatrechtelijke overeenkomst opgenomen.

In deze paragraaf worden zes categorieën afspraken toegelicht:

- Bestuursrechtelijk
- Privaatrechtelijk: anterieure overeenkomst
- Omgevingscontract
- Gebiedsfonds
- Afspraken in klimaatakkoord en de Regionale Energie Strategieën
- Overige mogelijkheden

De gemeente borgt afspraken, monitort en handhaaft zo nodig wanneer ze partij is bij de afspraken.

Adviezen bij toepassing

- De gemeente en de initiatiefnemer maken afspraken over publiekrechtelijke aspecten bij de ontwikkeling van een zonnenveld.
- De initiatiefnemer en de (organisatie van) omwonenden en andere betrokkenen maken afspraken over concrete bijdragen aan maatschappelijke opgaven.

Toelichting bij participatie

Participatie als voorwaarde

In het rapport 'Niet buiten de burger rekenen' waarschuwt het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) dat het niet vanzelfsprekend is dat burgers onder de Omgevingswet hun participerende rol zullen oppakken. Het SCP benadrukt dat de overheid een aantal randvoorwaarden moet garanderen, zoals hoge kwaliteit van communicatie, goede antennes voor maatschappelijke ontwikkelingen en oog voor de reikwijdte van en grenzen aan participatie. Daarbij moet nadrukkelijk worden bekeken hoe ze representativiteit van participatieprocessen kan waarborgen; kennis en netwerken zijn immers niet in gelijke mate over de bevolking verdeeld. En niet iedereen wil of kan participeren. Voorkomen moet worden dat projecten onbedoelde invloed hebben op de sociale samenhang in een gemeenschap.

Participatie als verplichting

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft op 18 december 2019 (ECLI:NL:RVS:2019:4209) overwogen dat een bestuursorgaan geen planologische medewerking hoeft te verlenen aan de wijziging van een bestemmingsplan als de aanvrager zich niet heeft ingespannen om maatschappelijk draagvlak te creëren. Daarvoor geldt wel als voorwaarde dat, bijvoorbeeld op grond van gemeentelijk beleid, van een initiatiefnemer kan worden verlangd dat hij (specifieke) inspanningen verricht die zijn gericht op het informeren van omwonenden en het verwerven of vergroten van het maatschappelijk draagvlak voor de gewenste ontwikkeling. Het niet behoorlijk nakomen van een dergelijke verplichting kan voor het bestuursorgaan reden zijn de gewenste medewerking niet te verlenen. De Afdeling biedt hiermee de mogelijkheid participatie een verplichtend karakter te geven bij planologische besluitvorming. Daarmee neemt de Afdeling een voorschot op de mogelijkheid van verplichte participatie voorafgaand aan de indiening van een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit onder de Omgevingswet.

Participatiecode

In 2014 werd de participatiecode aangenomen door de Provinciale Staten van Overijssel. Het doel van deze participatiecode is om handvatten te bieden om burgers meer en eerder bij onder andere ruimtelijke projecten te betrekken. Essentieel voor draagvlak en betrokkenheid bij bewoners is een goed proces. Daarvoor zijn veel modellen ontwikkeld. Een proces dat de ruimte biedt aan de wensen en strijdpunten van de omgeving en tegelijkertijd de representativiteit waarborgt, begint met vroegtijdige betrokkenheid van bewoners en belanghebbenden. Nog voordat de formele procedures starten, worden de volgende stappen gezet:

Stap 1: Kaders stellen; wat staat vast, waar is ruimte om afspraken te maken?

Stap 2: Omgevingsanalyse: vaststellen van de projectcollectiviteit in een netwerkaart.

Stap 3: Openbare informatiebijeenkomst.

Stap 4: Gespreks- en onderhandelingsfase.

Stap 5: Afsprakenfase.

Stap 6: Vaststellen en publiceren van de afspraken.

Stap 7: Start formele procedures.

Zie voor uitgebreide beschrijving van de methodiek:

www.tertium.nl/wp-content/uploads/2019/02/RAP-in-Overijssel_print.pdf

Omgevingsadviesraad en bewonersplatform

Belangrijk in een goede processtructuur is de vertegenwoordiging van bewoners en belanghebbenden. De initiatiefnemer organiseert een aanspreekpunt vanuit de omwonenden. Dat kan door oprichting van een bewonersplatform, bestaande uit een constructief kritische vertegenwoordiging van omwonenden. Om de bewoners op een gelijk kennisniveau te brengen met de professionele partijen kan de gemeente een onafhankelijke adviseur toewijzen. De kosten hiervan kan de gemeente op de initiatiefnemer verhalen.

Bij een project van betekenis en met veel belanghebbende partijen organiseert de initiatiefnemer dat zij samenwerken in een omgevingsadviesraad. Gezamenlijk adviseren zij de initiatiefnemer. De voorzitter wordt gekozen door de deelnemers. De kosten hiervoor liggen bij de initiatiefnemer. Het bewonersplatform is vertegenwoordigd in de omgevingsadviesraad.

Toelichting bij 'afspraken maken over de bijdrage aan maatschappelijke doelen'

Bestuursrechtelijk

In het bestemmingsplan, het omgevingsplan, het projectbesluit en de omgevingsvergunning legt de gemeente in de verbeelding en de regels de voorwaarden vast voor de ruimtelijke inrichting en het gebruik van het gebied. Een inrichtingsplan en eventueel een beeldkwaliteitsplan maken daar deel van uit. Met een voorwaardelijke verplichting kunnen maatregelen (uit het inrichtingsplan) verplicht worden die samenhangen met de aanleg van een zonnenveld en vooraf of binnen een bepaalde termijn uitgevoerd moeten worden.

Privaatrechtelijk: anterieure overeenkomst

Voorafgaande aan de start van de formele procedures sluit de gemeente een private overeenkomst met de initiatiefnemer. Daarin worden voorwaarden vastgelegd waaronder, de gemeente toestemming geeft tot een wijziging van het bestemmingsplan. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om afspraken om voorzieningen te realiseren of de bijdrage aan een gebiedsfonds.

Afspraken tussen initiatiefnemer en bewoners: omgevingscontract

In een proces van onderhandelen tussen initiatiefnemer, overheden, bewoners (organisaties) en betrokkenen worden afspraken gemaakt over concrete maatregelen en projecten die in samenhang met het zonnenveld worden gerealiseerd. De afspraken worden bij voorkeur vastgelegd in een omgevingscontract. Dit is een juridisch afdwingbare private overeenkomst. Denk bijvoorbeeld aan afspraken over uitgangspunten, erkenning van waarden en belangen, gedragsnormen, fasering, concrete baten en lasten en compensatieregelingen. Van belang is dat de gemeente bereid is de afspraken waar nodig te omarmen en te borgen. Indien de gemeente mede ondertekent is sprake van een omgevingsconvenant.

Meer informatie: rapmethode.tertium.nl/over/wat-is-rap

Gebiedsfonds

Een gebiedsfonds (of omgevingsfonds) is een instrument om projecten en doelen in een gebied in tijd en ruimte te verbinden met financiële mogelijkheden. Het fonds wordt gevoed met een jaarlijkse financiële afdracht van een zonnenveld. Een fonds biedt de mogelijkheid om geldstromen te bundelen door een combinatie met de afdracht van andere financiers of ruimtelijke ontwikkelingen te zoeken. De juridische beleidsbasis voor een gebiedsfonds is een door de gemeenteraad vastgestelde structuurvisie (Omgevingsvisie). In een privaatrechtelijke anterieure overeenkomst worden afspraken vastgelegd over de afdracht aan een fonds. Ook moet duidelijk zijn aan welke doelen of projecten de middelen besteed gaan worden.

Verschillende vormen en de voorwaarden zijn uitgewerkt in de wegwijzer fondsvorming ruimtelijke kwaliteit (provincie Overijssel 2012). De wegwijzer fondsvorming ruimtelijke kwaliteit is te vinden op: www.overijssel.nl/thema's/omgeving/ruimtelijke-0

Andere mogelijkheden voor de gemeente voor borging van afspraken

Is de gemeente opdrachtgever, dan kan zij in de aanbesteding voorwaarden opnemen. In de voorwaarden kunnen bijvoorbeeld verplichtingen tot bepaalde vormen van communicatie, bereikbaarheid, schadeloosstelling of overleg met de omgeving worden opgenomen.

Indien de gemeente de grond in eigendom heeft, kan zij de grond in erfpacht uitgeven onder specifieke voorwaarden. Denk aan de realisering van groen, of de afstemming met omwonenden. Ook kan de canon worden verlaagd wanneer bepaalde maatschappelijke functies worden gerealiseerd.

Ten slotte kan de gemeente als grondeigenaar met andere grondbezitters en ontwikkelaars een ontwikkelingsovereenkomst afsluiten voor de ontwikkeling van een gebied. Deze overeenkomst bevat afspraken en voorwaarden voor de realisatie van doelen en (andere) opgaven in een gebiedsontwikkeling en kan ook voorwaarden bevatten die voortkomen uit het gebiedsproces over de inrichting van een gebied.

